

KVINNOR, FRED OCH SÄKERHET

MYTSPRÄCKARNA

FN:s säkerhetsråd har gett ut många resolutioner som behandlar kvinnors deltagande i frågor som gäller fred och säkerhet, men medlemsländernas handlingar har stannat vid fagra löften. Kvinnors deltagande i fredsprocesser har inte genomförts i praktiken. Och det trots att man visat på ett klart samband mellan kvinnors deltagande i fredsförhandlingarna och fredens varaktighet. Det internationella samfundet har entydigt förbundit sig att följa FN:s säkerhetsråds resolution 1325 och andra kompletterande resolutioner som gäller kvinnors ledarskap och deltagande. Trots detta anses kvinnors erfarenhet och kunnande ofta som en "kvinnofråga" och de beaktas inte vid fredsbyggande och i säkerhetsfrågor. I den här övningen går vi på djupet med myter om kvinnors deltagande.

VAD HANDLAR ÖVNINGEN OM?

- Längd: 45–60 minuter. Bakgrundsmaterialet (finns bifogat) kan ges åt eleverna på förhand så att de kan bekanta sig med det.
- Klassen diskuterar under handledning olika påståenden om kvinnors deltagande i fredsbyggande.
- Eleverna funderar i små grupper på argument antingen för eller emot påståendena.
- Övningen är riktad till gymnasister.

ÖVNINGENS MÅLSÄTTNINGAR

Trots att kvinnors deltagande i konfliktlösande, fredsprocesser och verkställande av fredsavtal enligt studier leder till mer bestående fred, är andelen kvinnor i de senaste årens fredsförhandlingar enligt FN:s uppskattning under åtta procent av förhandlingarna och under tre procent av dem som undertecknat fredsavtal. Varför?

I den här övningen koncentrerar vi oss på myter och uppfattningar som har att göra med kvinnors deltagande i medlande och förebyggande av konflikter. Vi funderar också på myter som har direkt att göra med Finland och resolution 1325.

ÖVNINGENS GÅNG

Här nedan listas påståenden och frågor som har att göra med kvinnors deltagande i medling, samt svarsförslag till dem. Läraren kan gå igenom bakgrundsmaterialet på lektionen eller ge det åt eleverna att läsa igenom på förhand. Eleverna kan också få i hemläxa att läsa om de här ämnena:

- Resolution 1325 <http://www.1325.fi/wordpress/wpcontent/uploads/2015/03/NaisetRauhaJaTurvallisuus-paatoslauselmat.pdf>
- Finlands verksamhetsprogram http://www.1325.fi/tiedostot/kansallinen_toimintaohjelma_2012.pdf
- Varjoraportti – YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325: ”Naiset, rauha ja turvallisuus”: -Arvio Suomen toisen toimintaohjelman (2012-2016) toimeenpanosta: <http://www.1325.fi/wordpress/wp-content/uploads/2017/04/1325-varjoraportti-2017-FINAL.pdf>
- Video: ”Naiset, rauha ja turvallisuus - 15 vuotta” (www.youtube.com/watch?v=paYINMwMXg)

Övningen kan genomföras på två sätt.

Alternativ 1:

45 minuter (20 minuters gruppdiskussion och 5 minuter för varje grupps sammandrag)

Klassen delas in i små grupper på fyra personer, där två elever försvarar påståendet och två talar emot det. Motiveringarna till försvaret och motargumenten hittas i de förklarande styckena nedanför. Efter gruppdiskussionen väljer varje grupp en elev som kort redogör för gruppdiskussionen för hela klassen. Därefter diskuterar hela klassen redogörelserna.

Alternativ 2:

40 minuter (ca 5 minuter/debatt och 20 minuter för hela klassens diskussion och respons)

En elev väljs till att representera ena parten i konflikten och en annan till att representera en medlande tredje part (till exempel finska staten eller FN), som sätter igång förhandlingarna. Denna medlande part ska garantera att kvinnor får delta och att förhandlingarna blir inkluderande. Konfliktparten talar här för det första påståendet eller ”myten” och medlaren för motargumentet. De diskuterar påståendena och klassen har möjlighet att delta genom att ställa frågor och komma med inlägg. Läraren (eller en elev) är ordförande

PÅSTÅENDEN OCH SVARSFÖRSLAG

1. VI REPRESENTERAR HELA SAMHÄLLET

Parterna godkänner inte lätt kvinnor i förhandlingarna. Enligt studier är väpnade aktörer ofta öppna för interaktion med medborgarsamhället, särskilt inflytelserika personer och religiösa ledare. Men kvinnors deltagande väcker ofta märkbart motstånd. Som ursäkt för att hålla kvinnorna utanför förhandlingarna nämns ofta till exempel att de ”inte är kompetenta” eller att det ”inte är tryggt för dem att resa”, även om de bor i konfliktområdet.

Motargument: Krig påverkar män och kvinnor på olika sätt. Att ta med kvinnor kan ge nytt innehåll i förhandlingarna och öka förståelsen för sådant som gäller vanliga människor.

2. KVINNOR ÄR INTE VIKTIGA I BÖRJAN AV EN MEDLING (OCH EN MEDLARE KAN INTE GÖRA ALLT)

En del parter tror att kvinnors deltagande skulle försvåra den känsliga processen, eventuellt fördröja avslutandet av fientligheterna och kanske leda till att förhandlingarna misslyckas. Andra påstår att en medlare inte nödvändigtvis kan övertyga parterna om att kvinnor bör tas med som delegater.

Motargument: Studier visar att det har en positiv effekt på slutresultatet när kvinnor deltar. Kvinnor har ofta skapat en bra atmosfär för förhandlingarna och främjat eldupphör.

3. VILKA ÄR DESSA KVINNOR?

Kvinnors deltagande har ofta motarbetats med påståendet att de antingen representerar gräsrotsnivån eller är för elitistiska och därför inte är trovärdiga eller kompetenta. Andra samhällsgruppers kompetens ifrågasätts inte på samma sätt. Dubbelmoralen i detta framkommer tydligt när väpnade grupper tas med för att inte förstöra resultaten med våld. Då belönas egentligen de som "gör illa".

Motargument: Kvinnor har en lång historia som fredsbyggare och medlare i tvister på alla samhällsnivåer från gräsrotsnivån uppåt.

4. KVINNOR BEHÖVS INTE I FREDSFÖRHANDLINGAR EFTERSOM MILITÄRA FRÅGOR OCH SÄKERHETSFRÅGOR INTE ÄR BETYDELSEFULLA FÖR DEM.

Man stöter ofta på påståendet att "kvinnofrågor" inte är väsentliga för säkerheten. Påståendet beaktar inte hur dessa frågor påverkar konflikternas dynamik, från sexuellt våld till civilbefolkningens säkerhet.

Motargument: Flertalet av de frågor kvinnor tar upp har att göra med säkerhet: till exempel minor, civilbefolkningens säkerhet och eventuella hot mot den är saker som militära representeranter inte alltid tar upp. Eftersom kvinnorna vanligen är starkt knutna till det lokala samhället är de medvetna om förändringar som har med våld att göra. I fredsförhandlingar breddar de ofta spektrumet av saker som behandlas, vilket gör att avtalen blir mer heltäckande och hållbarare. De är också oersättliga medlemmar i övervakningsgrupper vid eldupphör.

5. UTESLUTANDET AV KVINNOR ÄR EN KULTURFRÅGA OCH FREDSFÖRHANDLINGAR ÄR INTE RÄTT PLATS ATT DISKUTERA JÄMLIKHET MELLAN KÖNEN.

Det finns en uppfattning att uteslutandet av kvinnor har sitt ursprung i lokala seder och religion.

Motargument: Om uteslutandet av kvinnor från fredssprocesser enbart var en kulturfråga skulle skillnaderna vara stora mellan olika länder. I verkligheten är uteslutandet av kvinnor vanligt i alla fredssprocesser, trots att krig påverkar både män och kvinnor. Kvinnliga fredsbyggare beaktar ofta sitt samhälles, även männens, behov mångsidigare än männen.

PÅSTÅENDEN SOM GÄLLER FINLAND

Dela in klassen i små grupper (till exempel fyra elever/grupp) och ge varje grupp ett eller två påståenden att tänka på (ge dem ca 15 min. tid för begründan). Varje grupp väljer en elev som kort (5 min.) redogör för huvudpunkterna i gruppdiskussionen för hela klassen.

1. "I Finland är kvinnor och män jämlika, så vi behöver inte bekymra oss om jämlikhetsproblem."
2. "Tror du att FN:s säkerhetsråds resolution 1325 påverkat diskussionen som förts i Finland om kvinnors deltagande i fredsbevarande operationer? Eller kvinnors möjlighet att välja en militär karriär?"
3. "Finland berörs av Kvinnor, fred och säkerhet-agendan närmast som producent av jämlikhet och exportör av jämlikhet till andra länder och till invandrarsamfund i Finland."
4. "Är Finland på grundval av Kvinnor, fred och säkerhet-agendan skyldig att stöda flyktingars rättigheter i de länder de kommer från, i flyktingläger, under resan och som asylsökande och flyktingar i Europa och Finland?"

BILAGA: KVINNOR, FRED OCH SÄKERHET - BAKGRUNDSINFORMATION

FN:s säkerhetsråd godkände den 31 oktober år 2000 resolution 1325, med temat "Kvinnor, fred och säkerhet". Dess primära mål är att stärka kvinnornas roll och beslutsmyndighet i förebyggande och lösande av konflikter samt i fredsbyggande. Andra målsättningar var att effektivisera skyddandet av kvinnor och flickor och främja deras mänskliga rättigheter samt förebygga könsrelaterat våld. Med resolutionen fastställde FN:s säkerhetsråd, det högsta internationella organet som ansvarar för fred och säkerhet, första gången att krig påverkar kvinnor och män på olika sätt. Epokgörande var också att kvinnor och flickor inte sågs endast som offer, utan även som aktiva parter med rätt att delta i fredsbyggande och förebyggande av konflikter. Det har också ansetts historiskt att kvinnorörelser i den globala södern, internationella kvinnoorganisationer och forskare spelade en betydande roll i beredningen av resolutionen.

För dem som understöder resolutionen är det centralt att kvinnoleda medborgarorganisationer som fokuserar på fred ska få delta i medling. Detta uttrycktes i resolutionens meddelande: "Kvinnor bygger freden", och de innehar en central roll i förebyggandet och lösandet av konflikter.

Resolution 1325 bygger på tre pelare:

- Skyddandet av flickor och kvinnor under konflikter och tryggheten av deras mänskliga rättigheter
- Förebyggande av könsrelaterat våld
- Kvinnors jämberördiga deltagande i fredsfröhandlinger och återuppbyggande

Även om resolutionen ofta anses röra kvinnor och kvinnors rättigheter är det väsentligt att den uppmanar och förutsätter att FN och internationella aktörer tar icke statliga parter med i konfliktlösandet. Med andra ord ger den det internationella samfundet rättigheten att ta med nationella icke statliga aktörer som strävar till förändringar utan att ta till vapen. Fredsbyggandet ses alltså mer som en samhällelig än som en säkerhetspolitisk process.

Enligt FN:s senaste studier har resultatet av resolutionen förblivit beklagansvärt klena. Under de senaste 15 åren har kvinnor varit med och undertecknat färre än två procent av alla fredsavtal. Mindre än nio procent av förhandlingarna har varit kvinnor. Fredsprocessernas smala deltagarprofil och uteslutandet av kvinnor från dem kan ses som en orsak till att nästan hälften av fredsavtalen faller under de första tio åren.

Säkerhetsrådet har upprepade gånger uppmanat FN:s medlemsländer att göra upp nationella handlingsprogram för att verkställa resolutionen. Finland offentliggjorde sitt första nationella handlingsprogram år 2008 och för att effektivisera verkställandet offentliggjordes ett nytt målinriktat handlingsprogram för åren 2012–2016. Programmet strävar till att stärka Finlands kompetens och ställning i frågor som rör resolutionen. Målet var att Finland kunde erbjuda mervärde och bära sin del av det globala ansvaret.

Finland bereder nu ett tredje nationellt handlingsprogram för åren 2017–2021. När Finland år 2008 startade sitt eget program hade bara några länder ett nationellt handlingsprogram för resolution 1325. År 2017 hade redan 66 länder sådana och antalet ökar.

I Finland uppföljs det nationella verkställandet av resolutionen av utrikesministeriets 1325-uppföljningsgrupp, dit de ministerier och andra som ansvarar för verkställandet av handlingsprogrammet hör, nämligen utrikesministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, justitieministeriet, försvarsministeriet, försvarsmakten, inrikesministeriet samt social- och hälsovårdsministeriet. Utöver de ansvariga instanserna deltar representanter för medborgarorganisationer och enskilda forskare i uppföljningsgruppen. De ansvariga ministerierna och andra instanserna rapporterar årligen till riksdagens utrikesutskott om handlingsprogrammets verkställande.

Under de senaste åren har FN:s säkerhetsråd godkänt sju nya resolutioner som stöder temat "Kvinnor, fred och säkerhet" samt utlåtanden av ordföranden som ger eftertryck åt resolutionen.